

Отже, природні умови Хмельницької області сприятливі для ефективного ведення сільського господарства, рекреації та туризму, але необхідно враховувати особливості у північній та південній її частинах.

Література

1. С. І. Ковальчук, М. А. Задорожний. Пам'ятки природи Хмельниччини: іл. нарис. – Львів: Каменяр, 1985. – 56 с.
2. Лісостеп // Геогр. Енци. Укр.: в 3-х т. /Редкол. О. М. Маринич (відп. ред.) – К.: "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 1989. – Т. 2.
3. Природа Хмельницької області / За ред. К. І. Геренчука. -К.: Вища школа, 1980.
4. Природа Украинской ССР. Растительный мир / Т.Л. Андриенко, О.Б. Блюм и др. – Киев: Наук. думка, 1985. -208 с.
5. Физико-географическое районирование Украинской ССР под ред. В. П. Попова, А. М. Маринича, доц. А. М. Ланько. – К.: изд. Киевского университета, 1968.
6. Хмельницька область // Географічна енциклопедія України: В 3-х т. / Редкол. О. М. Маринич (відп. ред.) – К.: "Українська енциклопедія" ім. М. П. Бажана, 1989. – Т. 2.

*Людмила Грамяк
наук. керівник – доц. Чернюк Г.В.*

ПРИРОДНІ КОМПЛЕКСИ КОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ

Наукою доведено, що все в навколишньому світі — природі, господарстві й суспільстві — тісно між собою пов'язане. Отже, пов'язані між собою геологічна будова території та її рельєф, клімат і води, рослинність, ґрунти і тваринний світ. Усі вони є складовими частинами природних єдностей, які в сучасній географії називають природними комплексами. Найбільший природний комплекс, який охоплює всю планету Земля, її літосферу, атмосферу, гідросферу та біосферу, називають географічною оболонкою. Це планетарний природний комплекс.

Географічна оболонка складається з дуже багатьох, часто дуже відмінних, але тісно пов'язаних між собою природних комплексів, таких, як океани і материки, які в свою чергу складаються з менших природно-територіальних і природно-акваторіальних комплексів; гірських хребтів, рівнин з їх височинами і низовинами, морів і заток, річок і озер, з їх особливостями. І кожен із таких природних комплексів відзначається своїми кліматом і водами, рослинністю і тваринним світом.

Але диференціація географічної оболонки на цьому не закінчується. Такий, припустимо, природний комплекс, як Подільська височина, поділяється на ще менші природно-територіальні: Кременецькі гори, Придністров'я і т. д. Порівняно невеликі природні територіальні комплекси, які більш-менш виразно відрізняються від сусідніх природних комплексів особливостями географічної будови та рельєфу, клімату й рослинного покриття, водами і ґрунтами, називають у сучасній географічній науці природними або географічними ландшафтами.

Проте й природні ландшафти, при уважному їх вивченні, виявляються далеко неоднорідними, тому що вони складаються ще з менших, дрібніших природних комплексів: ярів і балок, горбів і невеликих плоских місць, долин, ручаїв, потічків і озерець, сухих і вологих западинок тощо. Кожний з таких природних комплексів має свої особливості в рельєфі, мікрокліматі, природній рослинності, ґрунті, тваринному світі.

За опублікованими даними [1, 2] та маршрутними спостереженнями проаналізовано матеріали досліджень породних компонентів та природних комплексів Козівського району. За методами індукції-дедукції та синтезу отриманих результатів виявлені основні види географічних місцевостей Козівського району, які входять до складу Бережанського та тернопільського ландшафтів. Бережанський ландшафт входить до групи Опільських, а Тернопільський до групи Подільських ландшафтів Східно-Європейської рівнини.

Найбільш поширеними у Козівському районі географічними місцевостями є хвилясті балочні рівнини, вкриті досить потужними лесовидними суглинками з опідзоленими чорноземами та чорноземами звичайними, а місцями і глибокими мало гумусними чорноземами. Хвилясті балочні рівнини найбільш характерні для межиріччя Серету і Стрипи.

На цих місцевостях мало збереглося лісів, але в до агрокультурні часитут були дуже поширені широколистяні ліси, переважно діброви з домішкою граба, бука, липи, ясена. Ліси чергувались із степовими ділянками, вкритими на південних схилах злаковим різнотрав'ям, і луками – у вологих днищах балок. Балки з пологими схилами і міжбалочні ділянки утворюють систему урочищ, які урізноманітнюють природу цих місцевостей.

Значну площу Козівського району займають міждолинні місцевості плоских лесових рівнин, вкриті глибокими малогумусовими чорноземами. Гіпсометрично вони розташовані на висотах 340-350 м, тобто на 20-40 м нижче місцевостей хвилястих балочних рівнин, від яких вони часто

відокремлюються виразними схилами. Унаслідок рівнинності поверхонь місцевості плоских рівнин майже не дренуються поверхневим стоком, а лише випаровуванням і, мабуть, підземним стоком. Весною, або після тривалих обложних дощів у них збирається значна кількість води, і вони перетворюються в неглибокі, але грузькі озера та болота, які часто стоять аж до літа. Внаслідок сезонної перезволоженості міждолинні плоскі рівнини довгий час були багнистими, зі заростями вільхи і з лучними ґрунтами.

Територіально близьким до описаного виду місцевостей є придолинні, почленовані балками і ярами місцевості, що простягаються вздовж Коропця і Стрипи. Це наступний етап природного перетворення ландшафтів Тернопільського плато, зумовленого постійним поглибленням долин Дністра та його лівобережних приток. Унаслідок цього поглиблення почали рости в глибину і довжину бічні притоки, балки та яри, які інтенсивно нищили плато поблизу річок, розмиваючи лесовидні суглинки, а далі – і корінні породи: мергелі, вапняки та пісковики мезокайнозою й палеозою. На цих почленованих ярами і балками природних схилах, непридатних для оранки, поселилася деревна і різнотравно-злакова степова рослинність, яка в багатьох місцях збереглася до наших днів і дає нам певне уявлення про доісторичні степи Козівщини. На південних схилах стінок, які добре прогриваються і освітлюються сонцем, росте дуже характерна лісова і степова рослинність.

Значне місце у Козівському районі займають горбогірні місцевості Бережанського ландшафту. Вони розташовуються на заході району. Видовженої форми горби з плоскими вершинами, спадистими та крутими схилами, вкритими широколистяними дубово-буковими і дубово-грабовими лісами. Горби утворюють систему гряд, витягнутих з північного заходу на південний схід.

Другим видом місцевостей Подільського горбогір'я є річкові долини. Одні з них проходять між горбами, простягаючись з північного заходу на південний схід, інші, їх менше, але вони більші, простягаються з півночі на південь, як і більшість річкових долин Подільської височини. У Козівському районі вздовж р. Стрипа поширені пологі та спадисті схили річкових долин, невисокі та складені переважно четвертинними суглинками, а також глинисто-піщаними відкладами неогена.

Із характеристики ПТК Козівського району морфологічного рівня можна помітити, що одні з них поширені лише на певних територіях, а інші по всьому районі. Для складання ландшафтної карти потрібні додаткові дослідження з виділенням урочищ в межах певних типів місцевості і вивченням морфологічної структури ландшафтів, місцевостей, урочищ та екотонів.

Література

1. Навчально-краєзнавчий атлас Тернопільської області. – Львів: ВНТЛ, 2000. – 25 с.
2. Природа Тернопільської області. / За ред. К. І. Геренчука. – Львів: Вища школа, 1979. – 167 с.

*Ольга Демків, Тетяна Дутка, Світлана Гуменюк
наук. керівник – доц. Кікінежді О.М.*

ГЕНДЕРНІ ОРІЄНТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гендерна (статеворольова) ідентичність як прийняття дитиною власної статевої належності та її константності обумовлена конкретними соціально-економічними умовами соціалізації та статевими стереотипами етносередовища, які спрямовують гендерне самовизначення в системі патріархальних або егалітарних координат, структурують образ Я, визначають тенденції міжстатевих взаємин і навіть майбутній життєвий шлях людини. Чим менш зріла особистість за віком та соціальним досвідом, тим слабшим є її відчуття власної гендерної тотожності.

Велику роль у формуванні уявлень про стать і гендерну(статевовідповідну) поведінку дитини відіграє пізнання через розвиток її когнітивних здібностей. Ці уявлення виступають мотиваційною основою набуття гендерної ідентичності, бо відчуття тотожності, подібності іншим людям тотожної статі, відчуття "ми – хлопці (дівчата)", "ми – жінки (чоловіки)", на думку багатьох психологів, знижує тривожність, посилює впевненість у собі. Гендерна роль і гендерна ідентичність функціонують у процесі соціалізації в системі зворотніх зв'язків, посилюючи одна одну.

Нас цікавило, як відбувається процес набуття вторинної(шкільної) гендерної ідентичності хлопчиками та дівчатками, і якими гендерними особливостями характеризується. З цією метою нами було проведено пілотажне дослідження гендерних орієнтацій у дітей молодшого шкільного віку методом контент-аналізу творів та опитувальників. Учням було запропоновано закінчити речення: "Жінки повинні... Чоловіки повинні... Жінки мріють... Чоловіки мріють...", а також написати твір "Якими є хлопчики", "Якими є дівчатка", "Яку професію є оберу в майбутньому", "Хто є прикладом для мене". Питання методик включали ряд смислових одиниць: орієнтації на професію(чоловіча чи жіноча), з якою статтю дитина ідентифікується, обов'язки та мрії чоловіків і жінок тощо. Об'єктом дослідження було 111 дітей 8-9 років (56 дівчаток і 55 хлопчиків) міської та 115(58 і 57 відповідно)